

1. Η ΣΥΝΘΕΤΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 12/05/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 12/05/2024

Σελίδα: 1

Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ, ΟΙ ΧΑΜΗΛΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΙΘΑΝΕΣ ΠΑΓΙΔΕΣ Η σύνθετη άσκηση της Αγκυρας

Με ζητούμενα την τήρηση λεπτών ισορροπιών και την αποφυγή ενδεχόμενων περιπλοκών αντιμετωπίζει η Αθήνα την επίσκεψη του πρω-

θυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στην Αγκυρα και τη συνάντησή του με τον τουρκο πρόεδρο Ταγίπ Ερντογάν, το μεσημέρι της Δευτέρας.

Για την ελληνική πλευρά η τέταρτη αυτή συνάντηση των δύο ηγετών σε διάστημα ενός έτους εντάσσεται στην προσπάθεια να παραμείνουν

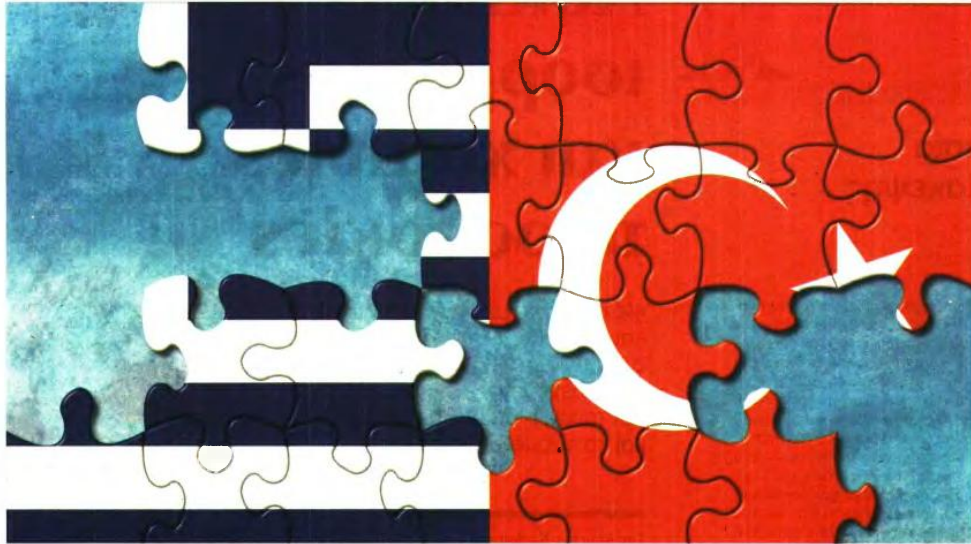
ανοικτοί οι διαύλοι επικοινωνίας, ενώ θα έχει μορφή «1+2», με τη συμμετοχή των δύο ηγετών, των υπουργών Εξωτερικών και των δι-

πλωματικών τους συμβούλων. Ποια δεδομένα όμως εξετάστηκαν στο Μαξίμου και ποιες συναντήσεις ακολουθούν στο καλεντάρι;

ΡΕΠΟΡΤΑΖ **Άγγελος Κωβαίος, Μαρία Μουρελάτου** ΓΡΑΦΟΥΝ **Χρήστος Ροζάκης, Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης, Αλι Τιραλι, Διονύσιος Σκλήρης** → ΣΕΛ. 7-10, ΒΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣ → ΣΕΛ. 54

Φάκελος

Στην Αγκυρα παρά τις Κασσάνδρες

Αστραψαν και βρόντηξαν οι Κασσάνδρες μετά την ιερόσυλη ενέργεια του κ. Ερντογάν να μετατρέψει την εκκλιση της Παναγίας της Χώρας σε τζαμί. Πολλοί έψεξαν την κυβέρνηση ότι δεν απάντησε σθεναρά στην απρεπή ενέργεια του τούρκου προέδρου κι άλλοι διερωτήθηκαν πώς είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί το ταξίδι του κ. Μπιστότση στην Τουρκία εν μέσω της θύελλας που δημιουργήσε αυτή η κυβερνητική ενέργεια. Καείς, πάντως, δεν φρόντισε να μας απαντήσει ποιο θα ήταν το μέλλον των ελληνοτουρκικών σχέσεων, στην περίπτωση που ματαιώσε ο Έλληνας πρωθυπουργός τη μετάβαση του εκεί.

Πράγματι μια εξέλιξη μάλλον δυσμενής για τα ελληνικά συμφέροντα θα ήταν η ματαίωση του ταξιδιού. Θα έδινε την ευκαιρία στους Τούρκους, απελευθερωμένους από τις δεσμεύσεις των πρόσφατων συναντήσεων, να επαναρχίσουν τη συνήθη πρακτική των υπερτίτησεων και των οχλήσεων πάνω από το εθνικό ελληνικό έδαφος, με τους κινδύνους ρήξης που συνεπάγεται μια τέτοια καθημερινή ρουτίνα. Εκτός από το γεγονός ότι η Διακήρυξη των Αθηνών θα ήταν πλέον σε πλήρη ακρυσία, αφού ένα θεμελιώδες βήμα στα ελληνοτουρκικά θα είχε ανατραπεί από ελληνική συμπεριφορά. Ασχέτως από το γεγονός ότι μια κίνηση ματαίωσης θα σφειλόταν στην ανάστροφη τουρκική συμπεριφορά.

Νομίζω ότι το ταξίδι πρέπει να πραγματοποιηθεί, γιατί η απόδοση του υπερβαίνει κατά πολύ όποιες δυσλειτουργίες παρουσιάζονται από την άθλια συμπεριφορά της Τουρκίας. Και ο κ. Μπιστότσης θα έχει την ευκαιρία να παρουσι-

άσει στον κ. Ερντογάν τη δυσαρέσκεια της Αθήνας για αυτήν. Αλλά, συγχρόνως, θα έχει την ευκαιρία να συζητήσει και να προωθήσει και τις άλλες προτεραιότητες του ελληνοτουρκικού διαλόγου, έστω και σε θέματα χαμηλής πολιτικής, που μας απασχολούν. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στους 11 περίπου μήνες που διέρρευσε από τη Διακήρυξη των Αθηνών, έχουν ομαλοποιηθεί οι συνθήκες στο Αιγαίο, χωρίς τις επιβαρυντικές συνθήκες για τα εθνικά μας συμφέροντα και ότι από μεταναστευτικές πλευρές έχει μειωθεί σημαντικά η ροή νέων προσώπων από την Τουρκία στην Ελλάδα. Πράγμα που, ιδιαίτερα για το πρώτο θέμα, έχει να συμβεί από το 1974, που άρχισαν οι τουρκικές οχλήσεις, δηλαδή ακριβώς πενή-

Του Χρήστου Ροζάνη

ντα χρόνια αμφισβητήσεων και έμπρακτες, εμπράγματος καταδείξεις των τουρκικών βλέψεων στο Αιγαίο.

Φυσικά, η ανάρτηση αυτού του φαινομένου δεν συνεπάγεται και άρση των αμφισβητήσεων και των αντιδράσεων εις βάρος της Ελλάδας. Η Τουρκία εξακολουθεί να εμμένει στα πάγια αιτήματά της με το ίδιο σθένος, όπως έπραττε και προηγουμένως, και διευρύνοντας ορισμένα εξ αυτών, λ.χ. ο σύνδεσμος της αποστρατιωτικοποίησης με την κυριαρχία των ακραίων ανατολικών νησιών μας, που είδε σχετικά πρόσφατα το φως στις τουρκικές αιτιάσεις. Μια θέση που αναμφίβολα είναι έωλη, κι αυτό για δυο λόγους: ότι η αποστρατιωτικοποίηση είναι από τη φύση της ένα προσωρινό καθεστώς, προς αποφυγήν ενόπλων συγκρούσεων μεταξύ δυο κρατών που μόλις έχουν σταματήσει μια έντονη σύρραξη, και δεύτερον, η σύνδεση της κυριαρχίας του εδάφους, ενός υπέρτατου δικαιώματος, με ένα συναλλακτικό καθε-

στώς (αντίστοιχο με ένα ενοικιο δικαίωμα στο ιδιωτικό δίκαιο), την αποστρατιωτικοποίηση, δεν μπορεί με κανέναν τρόπο να υποστηριχθεί, καθώς μια τέτοια εξαίρεση και δέσμευση στην απολυτότητα της κυριαρχίας θα έπρεπε να διατυπώνεται ρητά στη σχετική διεθνή σύμβαση (ή τις συμβάσεις) που την καθιερώνουν.

Αλλά και το καθεστώς της «Γαλάζιας Πατρίδας» είναι τελείως ασύμβατο και καταχρηστικό σε σχέση με τη Συνθήκη της Λωζάννης. Η οποία προσδιόρισε ρητά τα γεωγραφικά όρια των δυο κρατών, περιορίζοντας την Τουρκία στα 3 ν.μ., αναφορικά με την κυριαρχία των νησιών. Ετσι οτιδήποτε βρίσκεται πέραν των 3 ν.μ. από τις ακτές της Τουρκίας είναι, κατά

τεκμήριο αμάχητο, ελληνικό, είτε πρόκειται για βραχονησίδα, είτε πρόκειται για κατοικημένο νησί.

Το ίδιο ισχύει και για τις θαλάσσιες ζώνες των νησιών αυτών. Βέβαια στην περίπτωση βραχονησίδων αυτές δεν μπορούν να διεκδικήσουν τίποτα περισσότερο από αιγιαλίτιδα ζώνη, καθώς τόσο η πειρωτική υφαλοκρηπίδα όσο και η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη αποδίδεται μόνο σε κατοικημένα νησιά που έχουν οικονομική ζωή. Αλλά συζητήσεις με τέτοιο περιεχόμενο δεν πρόκειται να συμβούν σε αυτό το στάδιο, καθώς το βλέμμα των δυο ηγετών είναι στραμμένο στο πιο κοντόπνο και αναδινά, σχετικά προβλήματα της χαμηλής πολιτικής. Αφήνοντας τα πιο σοβαρά για το απώτερο μέλλον κι αφού ο ορίζοντας έχει καθαριστεί από τις πολλαπλές διεκδικήσεις της Τουρκίας.

Πάντως και οι μενετοί. Και με την Τουρκία να προπαθεί να ορθοποδήσει ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή και μη γνωρίζοντας ποια θα είναι μελλοντικά η στάση των συμμάχων στους τουρκικούς πειραματισμούς η Ελλάδα θα πρέπει να ριζεί το βάρος της στην επίλυση των καιρών αιτημάτων για τις θαλάσσιες ζώνες. Και να πάρει την απόφαση, δεδομένων των συνθηκών, ότι διμερώς είναι αδύνατον να παρθούν δεσμευτικές αποφάσεις και ότι το Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης είναι το μόνο όργανο που μπορεί επιτυχώς να αναζητήσει λύσεις στα χρόνια προβλήματά μας.

Ο κ. Χρήστος Ροζάνης είναι ομότιμος καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, πρώην υφυπουργός.

Β Νομίζω ότι το ταξίδι πρέπει να πραγματοποιηθεί, γιατί η απόδοση του υπερβαίνει κατά πολύ όποιες δυσλειτουργίες παρουσιάζονται από την άθλια συμπεριφορά της Τουρκίας

Β Το καθεστώς της «Γαλάζιας Πατρίδας» είναι τελείως ασύμβατο και καταχρηστικό σε σχέση με τη Συνθήκη της Λωζάννης, η οποία προσδιόρισε ρητά τα γεωγραφικά όρια των δυο κρατών

ΓΝΩΜΗ

Του Ιωάννη Ν. Γρηγοριάδη

Η σημασία της επίσκεψης

Η αριανή επίσκεψη εργασιών του πρωθυπουργού της Ελλάδας Κυριάκου Μητσοτάκη στην Αγκυρα διατρεί ακέραια τη σημασία της παρά τη σχετικώς βραχεία διάρκειά της. Αποτελεί σημαντικό βήμα στην εμπέδωση των βημάτων προόδου που έχουν σημειωθεί στις διμερείς σχέσεις κατά το τελευταίο έτος αλλά και συμβάλλει στη βελτίωση της διαπροσωπικής σχέσεως μεταξύ των δύο ηγετών. Η διεξαγωγή της επισκέψεως λίγες μόλις ημέρες μετά την αναβολή της επισκέψεως του προέδρου της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στον Λευκό Οίκο αποκτά μεγαλύτερη σημασία, καθώς δείχνει ότι η πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων δεν συναρτάται με την πορεία των αμερικανοτουρκικών σχέσεων. Ανεξαρτήτως των σχέσεων της Αγκυρας με την Ουάσινγκτον ή και τις Βρυξέλλες, Έλληνες και Τούρκοι οφείλουν να διατηρούν ανοικτούς διαύλους επικοινωνίας και να διαλέγονται ακόμη και όταν διαφωνούν. Η ύπαρξη διαύλων επικοινωνίας, ακόμη και αν δεν επαρκεί για την επίλυση των χρονιζόντων προβλημάτων, διευκολύνει την έγκαιρη άρση παρεξηγήσεων και διαχείριση κρίσεων προτού αυτές να αποκτήσουν μεγάλες διαστάσεις. Κατά το παρελθόν πολλές κρίσεις στις διμερείς σχέσεις γιγαντωθηκαν λόγω της αποτυχίας αυτών των διαύλων.

Η επίσκεψη θα αποτελέσει επιπλέον και αφορμή για να καταγραφεί η πρόοδος που έχει συντελεσθεί σε ζητήματα που συγκροτούν τη λεγόμενη «θετική ατζέντα» των διμερών σχέσεων, η σημασία της οποίας δεν πρέπει να υποτιμηθεί. Οποιαδήποτε πρωτοβουλία συμβάλλει στην εκμετάλλευση του αναξιοποίητου δυναμικού των διμερών σχέσεων, είτε αυτή αφορά το εμπόριο είτε την κοινωνία των πολιτών, είναι ευπρόσδεκτη. Είναι χαρακτηριστική η θετική επιρροή που έχει ήδη καταγραφεί στην τουριστική κίνηση των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου για τα οποία συμφωνήθηκε η διευκόλυνση της εκδόσεως τουριστικής βίζας για πολίτες της Τουρκίας.

Πώς συνδιάζονται όλα αυτά με την πρόσφατη θλιβερή μετατροπή της Μονής της Χώρας στην Κωνσταντινούπολη σε τέμενος; Η πολιτική απόφαση της μετατροπής είχε ληφθεί τον Αύγουστο του 2020, λίγο μετά τη μετατροπή της Αγίας Σοφίας από μουσείο σε τέμενος, με πρόσχημα μια δικαστική απόφαση η οποία είχε ακυρώσει την από το 1948 απόφαση της κυβέρνησεως του Ισμέτ Ινονού για τη μετατροπή της Μονής της Χώρας από τέμενος σε μουσείο. Η εφαρμογή της πολιτικής αποφάσεως καθυστέρησε επί τετραετία με πρόσχημα την αναστήλωση του μνημείου. Υπήρξαν πάντως αντιδράσεις τόσο από ακαδημαϊκούς κύκλους όσο και από περιοίκους επιχειρηματίες, οι οποίοι ευλόγως ανησυχούσαν για την απόλεια τουριστικού εισοδήματος εξ αιτίας της μετατροπής. Η ήττα, ωστόσο, του κυβερνώντος Κόμματος Δικαιοσύνης και Αναπτύξεως (Adalet ve Kalkinma Partisi- AKP) στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές και η εντυπωσιακή ανόδος της επιρροής του ισλαμιστικού Νέου Κόμματος Ευημερίας φαίνεται ότι έγειρε την πλάστιγγα υπέρ της εφαρμογής της αποφάσεως.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η είδηση της μετατροπής είχε περιορισμένη δημοσιότητα στα τουρκικά μέσα ενημερώσεως και δεν ερμηνεύθηκε ως ανθελληνική κίνηση αλλά ως κυβερνητική κίνηση καλής θέλησεως προς τους χολωμένους ισλαμιστές ψηφοφόρους. Και αν η πιθανότητα υπαναχωρήσεως της τουρκικής κυβέρνησεως μετά την αριανή συνάντηση είναι δυστυχώς μόνονική, υπάρχουν σε κακή κατάσταση πολλά χριστιανικά μνημεία στην Τουρκία και μωσαϊκανικά μνημεία στην Ελλάδα, η διάσωση και ανάδειξη των οποίων μπορεί να αποτελέσει σημαντική προσθήκη στη «θετική ατζέντα» των διμερών σχέσεων.

Ο κ. Ιωάννης Ν. Γρηγοριάδης είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημοσίας Διοικήσεως του Πανεπιστημίου Μπιλνιεντ και επικεφαλής του Προγράμματος Τουρκίας του ΕΛΙΑΜΕΠ.

Ασκήσεις ισορροπίας και χαμηλές προσδοκίες

Με στόχο να μείνουν ανοικτοί οι δίαυλοι επικοινωνίας το ταξίδι του Πρωθυπουργού στην Αγκυρα - Η προετοιμασία για ενδεχόμενες «εκπλήξεις» Ερντογάν, η δύσκολη συγκυρία και τα επόμενα ραντεβού

Του Αγγελου Κωβαίου

Ως μία σύνθετη άσκηση, με ζητούμενο την τήρηση λεπτόν ισορροπιών και την αποφυγή ενδεχόμενων περιπλοκών, αντιμετωπίζει η Αθήνα την επίσκεψη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στην Αγκυρα και τη συνάντησή του με τον τούρκο πρόεδρο Ταγίπ Ερντογάν, το μεσημέρι της Δευτέρας.

Για την ελληνική πλευρά η τέταρτη αυτή συνάντηση των δύο ηγετών σε διάστημα ενός έτους, εντάσσεται στην προσπάθεια να παραμείνουν ανοικτοί οι δίαυλοι επικοινωνίας, να αναζητηθούν οι δυνατότητες προόδου της λεγόμενης θετικής ατζέντας και να διατηρηθεί η ηρεμία στο Αιγαίο, όπου η τουρκική προκλητικότητα και παραβατικότητα έχει σχεδόν εκμηδενιστεί από τις αρχές του 2023.

Είναι ωστόσο σαφές ότι οι προσδοκίες για τα αποτελέσματα της επίσκεψης του Πρωθυπουργού στην Αγκυρα είναι χαμηλές και στην ουσία περιορίζονται στο να επιβεβαιωθεί το θετικό κλίμα των προηγούμενων επαφών. Η συνάντηση θα έχει τη μορφή «1+2», με τη συμμετοχή των δύο ηγετών, των υπουργών Εξωτερικών και των διπλωματικών τους συμβούλων.

Οι κινήσεις Ερντογάν και η ανησυχία την Αθήνα

Η ελληνική αποστολή έχει πάντως στραμμένη την προσοχή της και στο ενδεχόμενο να εκδηλωθεί από τουρκικής πλευράς μια διαφορετική διάθεση από εκείνη των προηγούμενων συναντήσεων. Ενδείξεις για αυτό υπάρχουν, όπως και δεδομένα, τα οποία επισημάνθηκαν και αναλύθηκαν στη σύσκεψη της Πέμπτης στο Μέγαρο Μαξίμου, μεταξύ του Πρωθυπουργού, του υπουργού Εξωτερικών Γιώργου Γεραπετρίτη και μελών της διπλωματικής αποστολής που θα συνοδεύσει τον Κυριάκο Μητσοτάκη στην Αγκυρα. Μεταξύ άλλων, ο προβλημα-

λάδας κύριος Μητσοτάκης θα έρθει στην Αγκυρα στο πλαίσιο επίσημης επίσκεψης. Σαν τον δικέφαλο αστό των Σελτζούκων θα αναζητήσουμε τον τρόπο να αναπτύξουμε τις σχέσεις μας με την Ανατολή και τη Δύση στη βάση των κοινών συμφερόντων μας».

Την ίδια στιγμή, η ελληνική πλευρά αξιολογεί τις πληροφορίες από την Τουρκία, σύμφωνα με τις οποίες ο τούρκος πρόεδρος ετοιμάζεται να θέσει ζήτημα διαμοιρασμού του πλούτου της Ανατολικής Μεσογείου. Αν αυτό πράγματι συμβεί, θα υπάρξει και η ανάλογη απάντηση, όπως αναφέρουν κυβερνητικές πηγές. Κατά πληροφορίες, η προσοχή της ελληνικής αποστολής στην Αγκυρα ως προς το ενδεχόμενο να αποκλίνει ο Ταγίπ Ερντογάν από την ατζέντα της συνάντησης, στρέφεται σε δύο πεδία: στην πολεμική κρίση στη Μέση Ανατολή και στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης. Στο πρώτο πεδίο είναι γνωστός ο ρόλος τον οποίο διεκδικεί η Τουρκία και η ανοικτή αντι-ισραηλινή της στάση. Ως προς το ενδεχόμενο να θέσει ο πρόεδρος της Τουρκίας ζήτημα «τουρκικής μειονότητας» στην Ελλάδα, το επιτελείο του Πρωθυπουργού είναι προετοιμασμένο για τις απαντήσεις που θα πρέπει να δοθούν.

Με ορίζοντα εξαμήνου τα θαλάσσια πάρα

Ταυτόχρονα και όσο τα ζητήματα οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών παραμένουν εκτός ατζέντας, η ελληνική κυβέρνηση διαμνύει ότι δεν πρόκειται να περιληφθεί στη συζήτηση το θέμα της δημιουργίας των δύο θαλασσιών πάρκων, που ανακοίνωσε η Αθήνα τον προηγούμενο μήνα, με την Τουρκία να αντιδρά και να σπειρίζει να θέσει ζητήματα κυριαρχίας. Οπως αναφέρουν επί αυτού κυβερνητικές πηγές, «η Ελλάδα, σεβόμενη το Διεθνές Δίκαιο και ιδίως το Δίκαιο

της Θάλασσας και με σταθερό έρεισμα στην κυριαρχία και τα κυριαρχικά της δικαιώματα, θα προχωρήσει στη δημιουργία θαλασσιών πάρκων επί τη βάση περιβαλλοντικών κριτηρίων, σύμφωνα με τον προγραμματισμό της». Σύμφωνα με πληροφορίες, ο προγραμματισμός έχει οριστεί εξαμηνιαία και η σχετική προετοιμασία προχωρεί από τα συναρμόδια υπουργεία.

Σε επίπεδο διμερούς συνεργασίας αναμένεται η υπογραφή μιας συμφωνίας στον τομέα της Πολιτικής Προστασίας, ενώ θα γίνει μια συνολική επισκόπηση της πρόόδου στα 15 πεδία, τα οποία είχαν περιληφθεί στις συζητήσεις του Ανώτατου Συμβουλίου Συνεργασίας του περασμένου Δεκεμβρίου στην Αθήνα.

Με το βλέμμα στις επόμενες συναντήσεις

Επιπλέον - και εφόσον επαληθευτούν οι προσδοκίες για αποφυγή απρόοπτων - κατά τη συνάντηση της Δευτέρας αναμένεται να επιβεβαιωθεί και ο προγραμματισμός για τα επόμενα ραντεβού των δύο ηγετών. Το πρώτο θα είναι πιθανότατα τον Ιούλιο, στο περιθώριο της Συνόδου Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Ουάσιγκτον, και το δεύτερο στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, τον Σεπτέμβριο στη Νέα Υόρκη.

Οι διπλωματικές επιδιώξεις και η συνέχεια του διαλόγου

Η κρίσιμη συνεισφορά της θετικής ατζέντας στη διατήρηση της ηρεμίας στο Αιγαίο - Η θεματολογία της συνάντησης και οι ανακινήσεις

Της **Μαρίας Μουρελάτου**

Αύριο το απόγευμα πραγματοποιείται η συνάντηση κορυφής Μπιστοτάκι - Ερντογάν στην Αγκυρα, στο πλαίσιο των διαβουλευόμενων επαναπροσγγισίων των δύο χωρών, που έχουν αρχίσει να καταγράφουν σημαντικά οφέλη τόσο στον τομέα της οικονομίας όσο και στην ίδια τη σχέση Ελλάδας - Τουρκίας. Οι πρόσφατες εντάσεις που σημειώθηκαν - με αφορμή τα θαλάσσια πάρκα και τη μετατροπή της Μονής της Χώρας σε τζαμί - δεν στάθηκαν ικανές να μπλοκάρουν τον εν εξελίξει ελληνοτουρκικό διάλογο, με τον έλληνα ΥΠΕΞ **Γιάννη Γεραπετρίτη** να επισμαίνει ότι αν και η επιλογή του τουρκού προέδρου ήταν «απογοητευτική», δεν πέρασε από το μυαλό κανενός να αλλάξει κάτι στην επίσκεψη.

Τα «αγκάθια»

«Είναι σημαντικό να έχουμε ανοικτούς διαύλους επικοινωνίας», τόνισε ο **Κυριάκος Μπιστοτάκις**, γνωστοποιώντας, ταυτόχρονα, ότι σκοπεύει να εκφράσει στον **Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν** τη δυσαρέσκεία του αναφορικά με το θέμα της Μονής. Το ακανθώδες ζήτημα της οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών, υφρακροκπιτίδας και ΑΟΖ, που επανειλημμένως έχει τονίσει η Ελλάδα ότι επιθυμεί να ανοίξει για πρώτη φορά προκειμένου να διαμορφωθούν συνθήκες μακράς ειρήνης στην περιοχή, δεν αναμένεται να θηλεί, σύμφωνα με τον έλληνα ΥΠΕΞ, ο οποίος έχει την άνωθεν εξουσιοδότηση να κρίνει, από κοινού με τον **Χακάν Φιντάν**, πότε θα ωριμάσουν οι συνθήκες για μια τέτοια εξέλιξη. «Προσερχόμαστε με διαβουλευτικό πνεύμα» ανέφερε ο κ. Γεραπετρίτης, τονίζοντας πως θεωρεί κρίσιμη την αποδραματιοποίηση των συναντήσεων Ελλάδας - Τουρκίας.

Πρωταρχική επιδίωξη της ελληνικής διπλωματίας από την αυριανή επίσκεψη είναι η επιβεβαίωση του καλού κλίματος ώστε να δοθεί σήμα για ακόμη ένα ήρεμο καλοκαίρι. Σε επίπεδο ηγετών, αντικείμενο συζήτησης θα αποτελέσει η κρίση στην ευρύτερη περιοχή. Στη διευρυνόμενη συνάντηση από ελληνικής πλευράς θα συμμετέχουν ο κ. Γεραπετρίτης, που έχει κατορθώσει να κρατήσει έναν διάλογο επικοινωνίας ανοικτό προκειμένου να δρομολογηθούν αποσυμπιέζοντες κρίσεις, και οι δύο ΥΦΥΠΕΞ **Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου** και **Κώστας Φραγκογιάννης**, που έχουν χειριστεί τα θέματα χαμηλής ατζέντας (Πολιτικό Διάλογο και Θετική Ατζέντα), τα οποία έχουν φέρει μέχρι στιγμής σημαντικά αποτελέσματα.

Οι συμφωνίες

Επείτα από μια επισκόπηση των συμφωνιών που βρισκονται ήδη σε εξέλιξη, αναμένεται να ανακοινωθούν δύο ακόμη στη θεματική «Νέες Τεχνολογίες - Νέοι Ανθρώποι», που θα προβλέπουν τη μετακίνηση νέων από τη μια χώρα στην άλλη. Επιπλέον, προγραμματίζονται και νέα πεδία συνεργασίας, καθώς οι νίκες που έχουν ήδη σημειωθεί στους τομείς «Μεταναστευτικός» (με την τερματισμό μείωσης των μεταναστευτικών ροών) και «Τουρισμός» (με την επιτυχία που σημειώνει «η διπλωματία μεταξύ των ανθρώπων», το πρόγραμμα τουρκικής βίζας-εξπρές σε 10 ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου) δείχνουν τον δρόμο για ένα μέλλον με αμοιβαία οφέλη που είναι εφικτό μόνο μέσα από την οδό της διπλωματίας.

ΓΝΩΜΗ

Του **Αλί Τυράλι**

Ήρεμο κλίμα, μειωμένο ενδιαφέρον

Η επικείμενη συνάντηση του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν με τον Κυριάκο Μπιστοτάκι δεν τραβά ιδιαίτερες την προσοχή των τουρκικών ΜΜΕ, λόγω της έντασης των εσωτερικών πολιτικών εξελίξεων και της πρόσφατης αναβολής της συνάντησης Ερντογάν - Τζο Μπίαντεν.

Η συνάντηση Ερντογάν - Μπιστοτάκι, ωστόσο, θεωρείται σημαντική κυρίως επειδή η τουρκοελληνική προεγγύηση από πλευρά διπλωματίας αρκετές προσδοκίες για το μέλλον των τουρκοελληνικών σχέσεων. Ο διπλωματικός διάλογος μεταξύ των δύο χωρών διεξάγεται από τα υπουργεία Εξωτερικών τους. Η συνάντηση Χακάν Φιντάν και Γιάννη Γεραπετρίτη ήταν η τελευταία από αυτές τις διμερείς επαφές, στις 27 Απριλίου στο Λονδίνο.

Υπάρχουν δύο νέα θέματα μεταξύ των δύο χωρών. Πρώτον, η τουριστική πρωτοβουλία της Ελλάδας για τους τουρκούς τουρίστες σε πολλά νησιά του Αιγαίου. Η πρωτοβουλία αυτή δημιούργησε μια σπινθηροειδή κατάσταση στην Τουρκία. Το δεύτερο θέμα είναι το θαλάσσιο πάρκο που θέλουν να δημιουργήσουν οι ελληνικές αρχές στο Αιγαίο. Προκάλεσε αντιδράσεις από την τουρκική πλευρά και το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών δήλωσε ότι θα εξερωθεί ως μονομερές τετελεσμένο γεγονός.

Όμως, παρόλες τις μικροδιαφορές, στις τουρκοελληνικές σχέσεις επικρατεί ήρεμο κλίμα. Η κατάσταση αυτή συνδέεται στενά με την ανάγκη της Αγκυρας, που δεν έχει ακόμη ανακάμψει από την οικονομική κρίση, να αποκαταστήσει τις σχέσεις της με τις δυτικές χώρες.

Στην Τουρκία σήμερα οι σχέσεις με τις ΗΠΑ και τα προβλήματα στη Μέση Ανατολή συζητούνται πολύ ευρύτερα από τις σχέσεις με την Ελλάδα. Η ακρόαση της συνάντησης Ερντογάν - Μπίαντεν δημιούργησε μεγάλη απογοήτευση στην τουρκική κυβέρνηση. Κατ' αρχάς, παρά την αποτυχία στις τοπικές εκλογές, ο υπουργός Οικονομικών **Μεχμέτ Σιμοέκ** θα συνεχίσει την πολιτική λιτότητας και για να το επιτύχει αυτό πρέπει να ρυθίσει ζεστό χρέος στην Τουρκία από το εξωτερικό. Ωστόσο, εάν εξαιρεθούν εν μέρει οι χώρες του Κόλπου, μπορεί να επιρωθεί ότι η Τουρκία αδυνατεί να βρει εξώθεν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους.

Επιπλέον, αν βελτιώνονταν λίγο οι σχέσεις με την Ουάσιγκτον, η χώρα θα μπορούσε να αποτελέσει κεντρό βάρους ως σύμμαχος των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, σε συνθήκες εχθρότητας μεταξύ Ισραήλ και Ιράν. Αυτό όμως δεν συνέβη. Η υπερβολική διαισάνδωση της Τουρκίας με τη Χαμάς μάλλον έπαιξε ρόλο, μεταξύ άλλων αιτιών. Και φαίνεται ότι η επιθυμία της Τουρκίας να εμβαθύνει τη συνεργασία της με τη Χαμάς δεν θα αλλάξει. Το στενό περιβάλλον του Ερντογάν διαβλέπει ότι ένας σημαντικό λόγος που το κυβερνών κόμμα ΑΚΡ απώλεσε ψήφους στις πρόσφατες τοπικές εκλογές είναι οι κατηγορίες ότι συνέχισε το εμπόριο με το Ισραήλ και δεν έδινε αρκετή σημασία στην παλαιστινιακή υπόθεση.

Οι γεωπολιτικές προτεραιότητες της Τουρκίας έχουν ως εκ τούτου αλλάξει. Η πρόσφατη, ιδιαίτερως υψηλής σημασίας, επίσκεψη του Ερντογάν στο Ιράν, η πρώτη εδώ και 13 χρόνια, είναι ένας από τους σημαντικούς δείκτες του αυξανόμενου ενδιαφέροντος στην περιοχή.

Ο κ. **Αλί Τυράλι** είναι μέλος του think tank IdeaPoliti της Κωνσταντινούπολης.

Η ελληνική πλευρά αξιολογεί τις πληροφορίες από την Τουρκία, σύμφωνα με τις οποίες ο τουρκός πρόεδρος ετοιμάζεται να θέσει ζήτημα διαμοιρασμού του πλούτου της Ανατολικής Μεσογείου

Του **Διονυσίου Σκλήρη**

Η Μονή της Χώρας και η ιστορία μιας λέξης

Η ονομασία της Μονής της Χώρας, που πρόσφατα μετατράπηκε σε τζαμί, συνοψίζει τη δραματική ιστορία της: «Χώρα» ονόμαζαν στο Βυζάντιο την πεδιάδα έξω από τα τείχη της πόλεως. Ο πρώτος ναός βρισκόταν έξω από τα τείχη του Μεγάλου Κωνσταντίνου, εξ ου και το όνομα. Οι μεταγενέστεροι ναοί βρισκόνταν εντός των τειχών του Θεοδοσίου Β' και αποτελούσαν μέρος του περιβάλλοντος οικισμού. Η «χώρα» είχε συμπέσει με το τείχος, που έσωζε την Πόλη μέχρι την ανακάλυψη της πυριτίδας.

Ο σωζόμενος ναός έχει κτιστεί το 1077-1081 από τη Μαρία Δούκαινα, συγγενή του Αλεξίου Α' Κομνηνού, και ανακαινίστηκε το 1310-1317 περίπου από τον Θεόδωρο Μετοχίτη, ο οποίος τον διακόσμισε με τα διάσημα ψηφιδωτά και τις τοιχογραφίες. Ο Θεόδωρος Μετοχίτης (1270-1332), αστρονόμος, φιλόσοφος και «μεσάζων», δηλαδή πρωθυπουργός επί αυτοκρατορίας Ανδρόνικου Β' Παλαιολόγου (1282-1328), έδωσε στον όρο «χώρα» συμβολικό περιεχόμενο: Ο Χριστός εικονίστηκε ως η «Χώρα των Ζώντων» και η Θεοτόκος ως η «Χώρα του Αχωρήτου». Ο Πλάτων είχε χρησιμοποιήσει τον όρο «χώρα» για να περιγράψει την ύλη ως έναν «χώρο» όπου προβάλλονται οι ιδέες. Ο Θεόδωρος Μετοχίτης, γνώστης του Πλάτωνα και υπομνηματιστής του Αριστοτέλους, ονόμασε την εικονιζόμενη Παναγία «χώρα του Αχωρήτου», επειδή, κατά τη βυζαντινή θεολογία, προσφέρει τον «χώρο» για να ενσάρκωθεί ο καθ' εαυτόν «αχωρήτος» Θεός. Πρόκειται για μια χριστιανική ερμηνεία του πλατωνισμού, που ανατρέπει την ύλη: Στον πλατωνισμό, η «χώρα» είναι μια φιλοσοφική εκδοχή του χώρου του Ησιόδου, μια σθηνή όπου προβάλλονται οι ιδέες, κάνοντας την ενάργεια τους και υφιστάμενες διάλογοι και ποικίλες στρεβλώσεις. Στον χριστιανισμό, ο Λόγος γίνεται ο ίδιος ύλη με τη συνδρομή μιας γυναίκας. Ο Χριστός ονομάζεται εκατολογικώς «Χώρα των Ζώντων», επειδή, κατά τη χριστιανική πίστη, μετά την κοινή ανάσταση στο τέλος της Ιστορίας θα χωρέσει στην καθολική ανθρωπότητα φέρνοντας τον κόσμο να ζουν αιώνια.

Ο στόχος είναι η «περι-χώρησις», ένας αστρονομικός όρος που αρχικά σήμαινε την κυκλική τροχιά γύρω από ένα σώμα, κατέληξε, όμως, διά μέσου των στωικών, να σημαίνει έναν υπαρξιακό «εγκαλισμό» και εν τέλει τη δυνατότητα συμβίωσης και συνύπαρξης διαφορετικών προσώπων που μπορούν να μοιραστούν τον ίδιο χώρο, αυτό που σήμερα θα ονομάζαμε «ενουσιότητα». Η φιλοσοφία Τζουλιανού Κρίστου έι-σάγαγε τον όρο «χώρα» στις φεμινιστικές σπουδές, προκειμένου να δηλώσει ένα πρώιμο στάδιο ανάπτυξης, όπου το νεογνό δεν έχει αισθητό ορίον, συγχέμενο με το μητρικό σώμα. Πρόκειται για μια

εμφύσηση της γυμνής υλικότητας της ύπαρξης, κοντά στο κατά Λακάν «Πραγματικό». Η Κρίστου επινεμεινεί με μεταμοντέρνο τρόπο τη χριστιανική καταζώνση της ύλης: Θεωρεί τη «χώρα» ως μια «θλιυκή» και γόνιμη υπονόμευση των ορίων

Β Επί Ερντογάν εφαρμόζεται μια αντικεμαλική πολιτική «ανακατάκτησης» βυζαντινών ναών, που λειτουργούσαν ως μουσεία

του λόγου στην κατεΐχονταν της δημοφιλούς αμφισβήσιμα. Η «περι-χώρησις» υπήρξε διπλο-πλοτικό διακύβευμα. Ο Θεόδωρος Μετοχίτης έπεσε σε δυσ-αρέσκεια μετά τον εμφύλιο ανάμεσα στον Ανδρόνικο Β' και τον εγγονό του Ανδρόνικο Γ' και πήδαν ως μοναχός της Μονής που προίκει με τη βιβλιοθήκη του. Οι εμφορμολογίες του Παλαιολόγου εξαοδύθησαν το Βυζάντιο με αποτέλεσμα την επικρά-τησι της οθωμανικής δυναστείας. Η Μονή μετατράπηκε το 1511 σε «Καριγιέ» τζαμί επί Βαγιαζίτ Β'. Το 1945 έγινε μουσειο σύμφωνο με την πολιτική του κεραλικού εκσυγχρο-νισμού, ενώ τις εργασίες επανέ-πρωσις των ψηφιδωτών ανέλαβε ως το 1958 το αμερικανικό Κέντρο Βυζαντινών Σπουδών Dumbarton Oaks. ***

Επί των ημερών του προέδρου Ρετζέπ Ερντογάν εφαρμόζεται μια αντικεμαλική πολιτική «ανα-

← Η Μονή της Χώρας στα τέλη του 19ου αιώνα ενώ ανακαινίστηκε και διακοσμήθηκε με τοιχογραφίες και ψηφιδωτά στις αρχές του 14ου αιώνα. Θεωρείται υπέδειγμα βυζαντινής αρχιτεκτονικής

← Ένα από τα εμβληματικότερα δείγματα βυζαντινής τέχνης της Παλαιολόγειας περιόδου. Αναπαριστά τον λόγο και ανώτατο αξιωματούχο (και υπεύθυνο της ανακάλυψης του ναού στις αρχές του 14ου αιώνα) Θεόδωρο Μετοχίτη να προσφέρει στον ενθρόνο Σωτήρα Χριστό το σχέδιο του ναού

ξανά την Κωνσταντινούπολη αυτή τη φορά ως κέντρο ευρωπαϊκού και διεθνούς κοσμοπολιτισμού που παραδίδεται στη βαθιά μουσουλμανική Τουρκία της Ανατολίας. β) Προς την Ελλάδα, ο Ερντογάν λειτουργεί ως διαπραγματευτής-«μποξέρ», που αποσταθεροποιεί τον αντίπαλο συνομιλητή, με ταυτόχρονη επίδειξη ημιμίας και πρόταξη φιλίας. γ) Προς τη Δύση, δεδομένου ότι η αναστήλωση της Μονής της Χώρας υπήρξε αμερικανικό εγχείρημα, η κίνηση εντάσσεται σε θεαματικό «πολιτισμικό πόλεμο» στη Μέση Ανατολή, όπου ο τουρκός πρόεδρος προβάλλεται ως υπέρμαχος των μουσουλμάνων.

Η ίδια η οθωμανική αυτοκρατορία υπήρξε εξόχως πολυπολιτισμική, καθώς βασίζονταν στον διαχωρισμό ανάμεσα σε μουσουλμάνους που πολεμούσαν και σε γαλιόδεσφορολογικά υποκείμενα. Οι αλλόθρησκοι έπρεπε οπωσδήποτε να διασωθούν ως ενθλακωμένες ετερότητες, για να πληρώνουν φόρους. Το Βυζάντιο, αντίθετως, απαιτούσε ιδεολογική ομοιογένεια και για αυτό πητήθηκε από το Ισλάμ. Κατά την πρώτη ημιο-περιετικότητα, οι δυτικοί περιηγητές σκανδαλιζόνταν από την ανεκτική πολυπολιτισμικότητα των Οθωμανών έναντι της ομοιο-γένειας του δυτικού κράτους. Μετά τη βιομηχανική επανάσταση, η οθωμανική «πολυπολιτισμικότητα» είχε ως συνέπεια το να αποτελούν ξένες μειονότητες την αστική τάξη, γεγονός που οδήγησε με τη σειρά του στις γενοκτονικές πολιτικές των αρχών του 20ού αιώνα, προκειμένου να αναδύσει τουρκική αστική τάξη. Ο νεο-οθωμανισμός του Ερντογάν στερείται την πολυπολιτισμικότητα του οθωμανικού προτύπου, βασίζόμενος σε εντόπια αστική τάξη. Αποτελεί μια πολυσυλλεκτική ιδεολογία, με την οποία ο Ερντογάν προβάλλεται ως εκπρόσωπος άλλου του σουνιτικού Ισλάμ (βλ. Παλαιστίνη), άλλοτε του παντουρανισμού (Κεντρική Ασία), και άλλοτε ως αναβιωτής της οθωμανικής σφαιρίας (Βαλκάνια, Αφρική ως Σομαλία).

Η μετατροπή ενός μουσείου ξανά σε θρησκευτικό χώρο αποτελεί μια συμβολική άρση της εκκομικεύσεως που έχει συνδυαστεί με τη μουσειοποίηση των πολιτισμικών κληρονομιών. Πρόκειται για μια επθετική πολιτική τουρκικής ομογενοποίησης, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ως σχήμα ποσοδωνίας ενός καθεστώτος που αντιμετωπίζει εξωτερικές δυσκολίες, τις οποίες υπεραντιπληρώνει με θεαματικές κινήσεις, αλλά ταυτοχρόνως παράγει επτελεστικές αλλαγές τις οποίες το όποιο διάδοχο καθεστώς θα δυσκολεψει πολύ να αναρτήσει.

Ο κ. Διονυσίου Σκλήρης είναι δάκτωρ Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου της Σορβόνης.

1. Η ΣΥΝΘΕΤΗ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

Μέσο: ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 12/05/2024 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 12/05/2024

Σελίδα: 54

Στην Αγκυρα... έτοιμοι για όλα

Αν και οι υπουργοί Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας συναντήθηκαν αρκετές φορές και συζήτησαν όλες τις λεπτομέρειες της αυριανής συνάντησης Μπτσοτάκη - Ερντογάν στην Αγκυρα, η Αθήνα δεν κρύβει την ανησυχία της μήπως προκύψουν απρόβλεπτα ζητήματα. Ένα από αυτά, όπως με πληροφορούν, είναι εάν τεθεί ξαφνικά από τον Ερντογάν θέμα μειονότητας της Θράκης ως «ρελάνς» στο θέμα που θα θέσει ο πρωθυπουργός **Κυριάκος Μπτσοτάκης** για τη μετατροπή της Μονής Χώρας σε τζαμί. Και το δεύτερο είναι μήπως ο **Ερντογάν**, που γενικώς κάνει διεθνή καριέρα ως «απρόβλεπτος», εξαπολύσει μπροστά στις κάμερες και ενώπιον της ελληνικής αντιπροσωπείας επίθεση εναντίον του Ισραήλ και του πρωθυπουργού της χώρας **Μπενιαμίν Νετανιάχου**. Πάντως, κατά τα τουρκικά ΜΜΕ, ο Ερντογάν προτίθεται να θέσει στον Μπτσοτάκη τον διαμοιρασμό του πλούτου της Ανατολικής Μεσογείου. Και εδώ η Αθήνα έχει έτοιμη την απάντηση: «Τα θέματα εθνικής κυριαρχίας είναι εκτός συζήτησης».